

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LVI. De præceptis pertinentibus ad prudentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

liter opprimat rationem, ne prodeat in actu. In predi-
ctis autem vitijs aliquis vitus rationis est, licet inordi-
natus; unde, praedicta vitia non oriuntur directe ex
luxuria. Quod autem *Philosophus Venerem
losam appellat, hoc dicitur secundum quandam si-
militudinem, in quantum, scilicet hominem subito
furripit, sicut & in dolis agitur: non tamen per astu-
tias, sed magis per violentiam concupiscentiae, & de-
lectationis. Unde & subdit, quod Venus furatur in-
tellectum multum sapientis.

In eo citato
in argum.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex insidijs
agere, ad quamdam pusillanimitatem pertinere vide-
tur. Magnanimus enim in omnibus vult manifestus
esse, vt *Philosophus dicit in 4. Ethico. & ideo quia su-
perbia quaedam similitudinem magnanimitatis habet,
vel fingit, inde est, quod non directe lex superbia hu-
iufmodi vitia oriuntur, quae vtuntur fraude, & dolo.
Magis autem hoc pertinet ad auaritia, quae propria
utilitatem quarit, parumpendens excellentiam.

Lib. 4. Ethic.
3. 10. 5.

AD TERTIUM dicendum, quod ira habet sub-
itum motum. Unde praecipitater agit, & absque con-
silio, quo vtuntur praedicta vitia, licet inordinate.
Quod autem aliqui insidijs vtantur ad caedes aliorum, non
puenit ex ira, sed magis ex odio: quia iracundus appetit
esse manifestus in nocendo, vt dicit *Philo. in 2. Rhet.

Lib. 8. c. 4. de
clinando ad
fi. co. 6.

QVAESTIO LVI.

De praecipis pertinentibus ad prudentiam, in
duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de praecipis
pertinentibus ad prudentiam.

ET CIRCA hoc queruntur duo.

- ¶ Primò, De praecipis pertinentibus ad
prudentiam.
- ¶ Secundò, De praecipis pertinentibus ad vitia opposita.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum de prudentia fuerit dandum aliquod praecipium
inter praecipia decalogi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod
de prudentia fuerit dandum aliquod praecipium
inter praecipia decalogi. De principaliori. n. virtute
principaliora praecipia dari debent: sed principaliora
praecipia legis sunt praecipia decalogi: cum ergo pru-
dentia sit principalior inter virtutes morales, vide-
tur quod de prudentia fuerit dandum aliquod pra-
ecipium inter praecipia decalogi.

¶ 2. Præ. In doctrina euangelica continetur lex ma-
xime quantum ad praecipia decalogi: sed in doctrina
euangelica datur praecipium de prudentia, vt Mat. 10.
Estote prudentes sicut serpentes: ergo inter pra-
cipia decalogi debuit praecipium de prudentia.

¶ 3. Præ. Alia documenta veteris testamenti ad pra-
cipia decalogi ordinantur: unde & Malach. ultimo,
dicitur. Mementote legis Moysi serui mei, quam man-
dauit ei in Horeb: sed in alijs documentis veteris tes-
tamenti dantur praecipia de prudentia, sicut Prou. 3.
Ne innitatis prudentiae tuae, & infra 4. c. Palpebrae tuae
praecedat gressus tuos: ergo & in lege debuit aliquod
praecipium de prudentia dari, & praecipue inter pra-
cipia decalogi.

SED CONTRARIVM patet enumeranti pra-
cipia decalogi.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra * dictum
est, cum de praecipis ageretur, praecipia decalogi si-

1. 2. q. 100. ar.
t. 1.

cut data sunt omni populo, in eam
matione omnium, quasi ad naturalem
tinentia. Praecipue autem sunt de diuina
naturalis fines humanae vitae, quae sunt
dis sicut principia naturaliter cognita
uis, ut ex supra * dictis patet. Prudentia
ci rea finem, sed circa ea quae sunt ad
dictum est: & ideo non fuit conuenienter
cepta decalogi aliquod praecipium perti-
nentiam pertinens directe, ad quatuor
praecipia decalogi pertinent, secundum
est directiua omnium virtuosorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
dentia sit simpliciter principalior omni-
tutibus moralibus, iustitia tamen prae-
cit rationem debiti, quod requiritur ad
ut supra * dictum est: & ideo principia
gis, quae sunt praecipia decalogi, magis
iustitiam, quam ad prudentiam pertinet.

AD SECUNDUM dicendum, quod
euangelica est doctrina perfectionis: &
quod in ipsa perfecte instrueretur
quae pertinent ad rectitudinem virtutis
sue sint ea, quae sunt ad finem. Et pro-
tuit in doctrina euangelica etiam de
cepta dari.

AD TERTIUM dicendum, quod
ctina veteris testamenti ordinata
calogi, ut ad finem: ita etiam conueni-
subsequentibus documentis veteris tes-
tamentis instruerentur de actu prudentiae,
ea, quae sunt ad finem.

ARTICVLVS II.

Vtrum in veteri lege fuerit conuenienter pro-
posita de vitijs oppositis

AD SECUNDUM sic proceditur. Vt
teri lege fuerit in conuenienter pro-
bitiua proposita de vitijs oppositis pro-
nuntur. n. prudentia non minus
est oppositio ad ipsa, sicut in
eius, quae illa, quae cum ipsa similitudinem
sicut astutia, & quae ad ipsam pertinet
prohibentur in lege dicitur. n. Leuit. 19.
lumniam proximo tuo. & Deut. 19.
sacculo tuo diuersa pondera, & de illis vitijs, quae directe opponuntur
& de illis vitijs, quae directe opponuntur
¶ 2. Præ. In multis alijs rebus per
emptione, & uenditione. In conuenienter
dem in sola emptione, & uenditione
¶ 3. Præ. Eadem ratio est praecipuum
& prohibendi actum vitij oppositi
K & prohibendi actum vitij oppositi
opposita vitia debuerunt in lege
Sed CONTRARIVM patet per
RESPON. Dicendum, quod
iustitia maxime respicitur in conuenienter
tur ad praecipium: quia iustitia est
bitum alteri, ut infra * dicitur. Aliter
ad executionem maxime communitatis
quae est iustitia, ut * dictum est. & magis
fuit, ut praecipia prohibita dantur
sicut cum dolo, & frangere aliquod
ingerit, uel eius bona surripit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
Sed CONTRARIVM patet per
RESPON. Dicendum, quod
iustitia maxime respicitur in conuenienter
tur ad praecipium: quia iustitia est
bitum alteri, ut infra * dicitur. Aliter
ad executionem maxime communitatis
quae est iustitia, ut * dictum est. & magis
fuit, ut praecipia prohibita dantur
sicut cum dolo, & frangere aliquod
ingerit, uel eius bona surripit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
Sed CONTRARIVM patet per
RESPON. Dicendum, quod
iustitia maxime respicitur in conuenienter
tur ad praecipium: quia iustitia est
bitum alteri, ut infra * dicitur. Aliter
ad executionem maxime communitatis
quae est iustitia, ut * dictum est. & magis
fuit, ut praecipia prohibita dantur
sicut cum dolo, & frangere aliquod
ingerit, uel eius bona surripit.

que directè opponuntur prudentia manifesta cõn-
trarietate, non ita pertinent ad iniustitiam, sicut exe-
cutione futuri. Et ideo non ita prohibentur in lege, si-
cut fraus, & dolus, quæ ad iniustitiam pertinent.

AD SECVNDVM dicendum, quod omnis fraus, uel
dolos commissa in his, quæ ad iniustitiam pertinet,
potest intelligi esse prohibita, Leuit. 19. in prohibi-
tione calumnie. Præcipue autem solet fraus exerceri,
& dolus in emptione, & uenditione, secundum
illud Eccl. 26. Non iustificabitur caupo a peccato la-
bionum. Propter hoc specialiter præceptum prohi-
bitum datur in lege de fraude circa emptiones &
uenditiones commissa.

AD TERTIVM dicendum, quod omnia præcepta
de actibus iustitiæ in lege data, pertinent ad exe-
cutionem prudentia: sicut & præcepta prohibitiua da-
ta de furto, calumnia, & fraudulenta uenditione per-
tinent ad executionem astutia.

QVAESTIO LVII.

De iure, in quatuor articulis diuisa.

CONSECVENTER post prudentiam consideranda est de iustitia.

Circa quam quadruplex cõsideratio occurrit. Prima est, de iustitia: secunda, de partibus eius: tertia, de dono ad hoc pertinente: quarta, de præceptis ad iustitiam pertinentibus.

Circa iustitiam uero consideranda sunt quatuor. Primò quidem, de iure: scò, de ipsa iustitia: tertio, de iustitia: quarto, de iudicio.

Circa primum queruntur quatuor.

Primo, Vtrum ius sit obiectum iustitiæ.

Secundo, vtrum ius cõuenienter diuidatur in naturale, & positiuum.

Tertio, Vtrum ius gentium sit idem quod ius naturale.

Quarto, Vtrum ius dominatum, & paternum debeat specialiter distinguí.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ius sit obiectum iustitiæ.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur, quod ius nõ sit obiectum iustitiæ. Dicit enim Celsus Iurisconsultus, quod ius est ars boni, & æqui: ars autem non est obiectum iustitiæ, sed per se uirtus intellectualis. ergo ius non est obiectum iustitiæ.

2. Præ. Lex, sicut Isidorus dicit in lib. Etymol. ius est species: lex autem non est obiectum iustitiæ, sed magis prudentia: unde & Philof. legispositiuam, partè prudentia: ponit. ergo ius non est obiectum iustitiæ.

3. Præ. Iustitia principaliter subii-

cit hominem Deo. Dicit enim Aug. in lib. de moribus Ecclesie, quod iustitia est amor tantum Deo seruienti, & ob hoc bene imperas ceteris, quæ homini subiecta sunt: sed ius nõ pertinet ad diuina, sed solum ad humana. dicit enim Isidor. in lib. Etymol. quod fas lex diuina est, ius autem lex humana, ergo ius non est obiectum iustitiæ.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in eodem, quod ius dicitur est, quia est iustum: sed iustum est obiectum iustitiæ. Dicit enim Philofop. in 5. Ethic. quod omnes talem habitum uolunt dicere iustitiam, a quo operatiui uirtutum sunt. ergo ius est obiectum iustitiæ.

RESPON. Dicendum, quod iustitia proprium est inter alias uirtutes, ut ordinet hominem in his quæ sunt ad alterum. Importat enim æqualitatem quandam ut ipsi nomen demonstrat. Dicuntur enim uulgariter ea quæ adæquantur, iustari: æqualitas autem ad alterum est. Aliæ autem uirtutes perficiunt hominem solum in his, quæ ei conueniunt secundum se ipsum. Sic ergo illud, quod est rectum in operibus aliarum uirtutum, ad quod tendit intentio uirtutis quasi in proprium obiectum, non accipitur nisi per comparationem ad agentem. Rectum uero, quod est in opere iustitiæ, etiam præter comparationem ad agentem, constituitur per cõparationem ad aliud. Illud. n. in opere nostro dicitur esse iustum, quod responderet secundum aliquam æqualitatem alteri, puta, recompensatio mercedis debite pro seruitio impenso.

Sic ergo iustum dicitur aliquid, quasi habens rectitudinem iustitiæ, ad quod terminatur actio iustitiæ, etiam nõ considerato qualiter ab agente fiat: sed in aliis uirtutibus non determinatur aliquid rectum, nisi secundum quod aliquo modo sit ab agente. Et per hoc specialiter iustitia præ aliis uirtutibus, determinatur secundum se obiectum, quod uocatur iustum: & hoc quidem est ius. Vnde manifestum est quod ius est obiectum iustitiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod conuenienter est, quod nomina a sui prima impositione retorqueantur ad alia significanda. Sicut nomen medicine, impossum est primo ad significandum remedium, quod præstat in infirmo ad sanandum, deinde tractum est ad significandam artem, qua hoc fit: ita et hoc nomen ius, primo impositum est ad significandum ipsam rem in se: postmodum

ab agente fiat, quoniam oportet considerare potentiam agentis. Nam non est iustum creditori solvere impotentem. Et similiter oportet circa stantias alias ex parte agentis considerare ad iustitiam: nõ enim tenetur occupatus maioribus, & inuentus in tali loco &c. debitum solvere, ut patet.

Ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Ad id autem, quod obicitur de opere temperato hypocrite & similium, dicitur, quod opus talium pro tanto est temperatum, pro quanto est cõmensuratum operanti, licet malintentione. Non enim spectat ad huiusmodi cõmensurationes ordinatio uirtutum operum ad bonum, uel malum finem, sed quis sit terminus, ad quem referuntur. Operans, uel alter.

Ad id uero quod ex parte iusti obicitur, respondetur, quod aliud est loqui de iusto absolute, aliud est loqui de executione, seu exhibitio- ne iusti. Nos loquimur de ipso iusto absolute, quo scilicet constituitur in esse iusti, & dicimus de cõmensuratione ad alterum obiectum uero loquimur de executione iusti. Creditori namque centum aureorum iustum est absolute, ut reddantur centum aurei. An autem hic debitor factus impotens

Respondetur, quod ad hoc dicitur, quod dubium ex minore intellectu litera procedit. Differentia siquidem prima inter rectum secundum iustitiam, & alias morales uirtutes, est, quod opus rectum in aliis uirtutibus constituitur in esse recti cõmensuratione ad operantem. Rectum uero opus secundum iustitiam constituitur in esse recti cõmensuratione ad alterum ita quod inter opera ipsa non ut sunt a uirtutibus, sed absolute, est differentia hæc, quod nullum opus dicitur temperatum, nisi quia est cõmensuratum operanti & similiter, nullum forte, iustum autem uero dicitur, si est cõmensuratum alteri.

Secunda Secunda S. Thomæ.

R. 3. tunc.